บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะสตรีวัยเจริญพันธุ์อายุ ๑๕-๔๕ ปี โดยมีเงื่อนไข ดังนี้คือ มีบุตรที่มีชีวิตอย่างน้อย ๑ คน และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นเท่านั้น และมารับบริการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-กรกฎาคม ๒๕๒๔ จำนวน ๒๕๐ คน โดยวิธี Simple Random Sampling จากรายชื่อสตรีในอำเภอเมืองที่มารับบริการที่ศูนย์ในช่วงเวลาดังกล่าวจากทั้งหมด ๓๗๐ คน ในการสุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์ ได้สุ่มเผื่อไว้เกินร้อยละ ๑๐ ทั้งนี้ เนื่องจากสตรีที่สุ่มมาได้ในขณะนั้นไม่อยู่หรือย้ายไปอยู่ที่อื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดสอบ (Try-out) เพื่อหาความเชื่อถือได้ก่อนแล้วจึงนำไปสัมภาษณ์จริง โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual Interview)

ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นทั้งแบบคำถามปิดและคำถามเปิดโดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่ว ๆ ไปของสตรีในกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิลำเนาและจำนวนบุตร

ตอนที่ ๒ เป็นมาตรประเมินค่าทัศนคติ (Attitude Rating Scale) ของมารดาต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ซึ่งใช้แบบวัดทัศนคติของลิเคอร์ท (Likert)[๑]

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อต่อความรู้ความเข้าใจของสตรีกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับการวัดพฤติกรรมการรับสารของสตรีกลุ่มเป้าหมายโดยจะพิจารณาเฉพาะฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษา

ตอนที่ ๕ เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะของสื่อต่าง ๆ ที่สตรีกลุ่มเป้าหมายต้องการ

การสร้างมาตรประเมินค่าทัศนคติได้ใช้แบบมาตรประเมินค่าทัศนคติ ซึ่ง ภารดี เต็มเจริญ[๒] จัดทำขึ้นในงานวิจัยเมื่อปี ๒๕๑๙ ซึ่งได้มีการหาระดับความเชื่อมั่นและปรับปรุงแก้ไขอย่างสมบูรณ์แล้ว

เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการเลือกมาตรประเมินค่าทัศนคติใช้หลัก ๒ ประการ คือ

๑. คำนึงถึงสาขาวิชาที่เป็นภูมิหลังของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางแพทย์หรือพยาบาล

๒. เป็นผู้มีความรอบรู้เชี่ยวชาญทางด้านมารดาและเด็กเป็นอย่างดียิ่ง

สำหรับการทดสอบหาค่าความเชื่อถือ (Reliability) ของคะแนนแบบสอบถามที่เป็น Rating Scale ได้ดังนี้

- ทดสอบกลุ่มตัวอย่าง ๔๐ ราย ได้ค่าความเชื่อถือ เท่ากับ .๗๖
- ทดสอบกลุ่มตัวอย่าง ๒๕๐ ราย ได้ค่าความเชื่อถือ เท่ากับ .๘๙

---

[๑] Anne Anastasi, Psychological Testing (New York : The Mc Millan Company, 1961) , pp. 547-52.

[๒] ภารดี เต็มเจริญ, "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของมารดาต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดากับชนิดของนมที่ใช้เลี้ยงดูบุตร", หน้า ๕๙-๖๑.

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบทดสอบให้ผู้ตอบแสดงระดับของความคิดเห็นเป็น ๕ ระดับตามแบบ Likert Scale[๑] แล้วจึงรวมคะแนนของข้อความทุกข้อความในแต่ละเรื่อง คะแนนของข้อความแต่ละเรื่องจะแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ ข้อความที่เป็นทางบวก (Positive) หมายถึง ผู้ที่มีทัศนคติในทางที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และข้อความที่เป็นทางลบ (Negative) หมายถึง ผู้ที่มีทัศนคติในทางที่ไม่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การให้คะแนนข้อความที่เป็นทางบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	๕
เห็นด้วย	๔
เฉย ๆ	๓
ไม่เห็นด้วย	๒
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	๑

การให้คะแนนข้อความที่เป็นทางลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	๑
เห็นด้วย	๒
เฉย ๆ	๓
ไม่เห็นด้วย	๔
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	๕

แล้วรวมคะแนนจากการประเมินมาตรทัศนคติของมารดาแต่ละคนออกมาเป็นผลของทัศนคติของมารดาต่อการเลี้ยงบุตรด้วยน้ำนมมารดา

---

[๑]Karl F. Schuessler, Social Research Methods, (Institute of Public Administrative, T.V. Bangkok Thailand, 1964) p. 52.

เพื่อให้ทราบว่าทัศนคติของมารดาเป็นไปในทางบวก หรือทางลบมากน้อยเพียงไร ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาจากน้ำหนักเฉลี่ยคะแนนทัศนคติ ดังนี้

๑. น้ำหนักเฉลี่ยคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ ๐.๕-๑.๕ หมายความว่ามารดามีทัศนคติที่ไม่ดีอย่างมากต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

๒. ถ้าน้ำหนักเฉลี่ยคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ ๑.๖-๒.๕ หมายความว่ามารดามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

๓. ถ้าน้ำหนักเฉลี่ยคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ ๒.๖-๓.๕ หมายความว่ามารดามีทัศนคติปานกลางต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

๔. ถ้าน้ำหนักเฉลี่ยคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ ๓.๖-๔.๕ หมายความว่ามารดามีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

๕. ถ้าน้ำหนักเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของมารดาเท่ากับ ๔.๖-๕.๐ หมายความว่ามารดามีทัศนคติที่ดีอย่างมากต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- ด้านสถานภาพทางสังคม ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางทางเศรษฐกิจ ภูมิลำเนา และจำนวนบุตร

- ด้านการสื่อสาร ได้แก่ สื่อบุคคล วิทยุกระจายเสียง เสียงตามสายและป้ายประกาศ

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

- ทัศนคติของมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

- ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

การให้คำนิยามตัวแปร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	นิยามเชิงปฏิบัติ
อายุ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิลำเนา จำนวนบุตร	ทัศนคติของมารดา ต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา	วัดได้จากระดับคะแนนที่ให้เลือก ๕ ระดับ คือ ๕,๔,๓,๒ และ ๑ อันใดอันหนึ่ง
สื่อบุคคล วิทยุกระจายเสียง เสียงตามสาย ป้ายประกาศ	ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา	วัดจากความสำคัญของสื่อในแต่ละลำดับที่เลือกที่เห็นว่าให้ความรู้แก่ตนได้ดีที่สุด
การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ	พฤติกรรมการรับสาร	วัดได้จากความบ่อยในการเปิดรับข่าวสาร เรื่อง "การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่"

ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุดก่อนที่จะออกแบบสอบถามจริง ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแล้วไปทดสอบ (try-out) ก่อนกับสตรีในเขตอำเภออื่นที่เคยมารับบริการจากศูนย์ฯ ในช่วงระยะเวลาเดียวกันจำนวน ๔๐ ราย เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องกับ ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ในแต่ละคนโดยเฉลี่ย รวมทั้งคำตอบที่จะนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นในแบบสอบถามก่อนที่จะลงมือทำการวิจัยจริง และเพื่อให้ได้แบบสอบถาม

ที่เชื่อถือได้ ก่อนสำรวจจริง ได้ฝึกอบรมพนักงานเดินสำรวจเพื่อให้รู้ถึงเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ และมีความเข้าใจที่ถูกต้องเหมือน ๆ กัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้เวลา ๗ สัปดาห์ โดยเจ้าหน้าที่พยาบาล ของศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต ๔ จังหวัดขอนแก่น ออกไปสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลขณะที่ออกไปเยี่ยมบ้านคนไข้ที่มารับบริการที่ศูนย์ฯ ทุกวัน วันละ ๔-๕ ชั่วโมง

กรรมวิธีทางข้อมูล

๑. เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลเหล่านั้นมาแจกแจงออกเป็นหมวดหมู่

๒. แปลงข้อมูลในแบบสอบถามออกเป็นรหัส

๓. นำข้อมูลที่เข้ารหัสและจัดเป็นหมวดหมู่แล้วเจาะลงในบัตรคอมพิวเตอร์

๔. ส่งข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติ

๕. ตีความข้อมูลที่เครื่องวิเคราะห์ออกมาแล้ว เพื่อจัดทำรายงานและสรุปผลการวิเคราะห์นั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑. การวิเคราะห์เชิงพรรณา (Descriptive Method) ใช้การวิเคราะห์แจกแจงนับเป็นร้อยละเพื่ออธิบายข้อมูลส่วนบุคคลทั่ว ๆ ไป ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิลำเนา และจำนวนบุตร นอกจากนี้จะวิเคราะห์หาค่าความถี่ร้อยละของลักษณะสื่อต่าง ๆ ที่กลุ่มเป้าหมายต้องการโดยใช้สูตร ดังนี้

$$P = \frac{X}{N} \times 100$$

p = ค่าร้อยละ

X = จำนวนประชากรที่ตอบปัญหาตามที่ตนต้องการ

N = จำนวนประชากรของกลุ่มนั้น

๒. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๑ ทดสอบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา จำแนกตามตัวแปร อายุ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และจำนวนบุตรโดยวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way ANOVA) และหาค่า t (t-test)

สมมติฐานที่ ๒ ทดสอบความแตกต่างของประสิทธิภาพของสื่อชนิดต่าง ๆ คือ สื่อบุคคล วิทยุกระจายเสียง เสียงตามสาย และป้ายประกาศ ต่อการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยกำหนดลำดับประสิทธิภาพของสื่อแต่ละชนิดไว้ ทั้งนี้โดยการทดสอบจากร้อยละ ที่ได้สูงสุด

สมมติฐานที่ ๓ ทดสอบความสัมพันธ์ของสื่อเมื่อพิจารณาตามตัวแปร อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิลำเนาและจำนวนบุตร โดยการทดสอบหาค่าไคสแคว์ (X^2 -test) โดยใช้สูตร

$$X^2 = \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

O_i คือ ความถี่สังเกตได้ (ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลหรือจากกลุ่มตัวอย่าง)

E_i คือ ความถี่ที่คาดว่าจะเป็นในประเภทหรือกลุ่มที่

E_i คือ ความถี่ที่คาดว่าจะเป็นในประเภทหรือกลุ่มที่

i คือ มีค่าตั้งแต่ ๑ ถึง K เมื่อ K เป็นจำนวนกลุ่มหรือประเภทย่อย ๆ ในกลุ่มตัวอย่าง ในที่นี้ คือ อายุ (น้อย ปานกลาง มาก) การศึกษา (ป. ๑-ป.๗, ป.๗ ขึ้นไป) ฐานะทางเศรษฐกิจ (สูง ปานกลาง ต่ำ) จำนวนบุตรน้อย (๑-๒ คน) มาก (๓ คนขึ้นไป) ภูมิลำเนา (นอกเขตเทศบาล ในเขตเทศบาล)

α เท่ากับ .๐๕

หาค่า df โดยใช้สูตร[๑]

$$df = (r-1)(c-1)$$

เมื่อ r คือ จำนวนแถว

c คือ จำนวนสดมภ์

แล้วนำค่า X^2 ที่คำนวณได้ไปเปรียบเทียบกับตารางค่า X^2 ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๕

สมมติฐานที่ ๔ ทดสอบความแตกต่างของการรับสื่อบุคคลและสื่อมวลชน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ และการศึกษา โดยการทดสอบหาค่าที่ (t-test) โดยให้ระดับนัยสำคัญ = ๐.๐๕ ใช้สูตร[๒]

---

[๑]ประคอง กรรณสูต, สถิติประยุกต์สำหรับครู (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗), หน้า ๑๒๐.

[๒]อำรุง จันทวานิช, "วิชาสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์," บรรยาย ณ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๑๓ กันยายน ๒๕๒๓. (อัดสำเนา)

$$t_{n_1 + n_2 - 2} = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{Sp\sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}}$$

$$Sp = \sqrt{\frac{(n_1-1)s_1^2 + (n_2-1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}}$$

$$s^2 = \frac{\Sigma (x-\bar{x})^2}{n-1}$$

เมื่อ t คือ เป็นการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

n_1 คือ จำนวนตัวอย่างของกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูง

n_2 คือ จำนวนตัวอย่างของกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำ

$\bar{x}_1$ คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากประชากรของกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจและการศึกษาสูง

$\bar{x}_2$ คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากประชากรของกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำ

α คือ เป็นระดับแสดงความมั่นใจหรือระดับความเชื่อมั่นว่า การสรุปนั้นมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด

Sp คือ ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง

s^2 คือ ค่าความแปรปรวนของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา

<u>ขั้นตอนในการดำเนินงาน</u>

๑. <u>ด้านเวลา</u> ใช้ระยะเวลาดำเนินการวิจัยนี้ประมาณ ๙ เดือน แบ่งช่วงระยะเวลาดำเนินการออก ดังนี้

ระยะที่ ๑ วางโครงการ พิจารณากำหนดปัญหา ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์ สมมติฐาน ข้อตกลงเบื้องต้น ผลที่คาดว่าจะได้รับและศึกษาทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เวลา ๖ สัปดาห์

ระยะที่ ๒ ออกสำรวจภาคสนาม ๗ สัปดาห์

ระยะที่ ๓ กำหนดรูปแบบการวิจัย สร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ๔ สัปดาห์

ระยะที่ ๔ ออกแบบสอบถามนำไปทดสอบถาม ๒ สัปดาห์

ระยะที่ ๕ รวบรวมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ๒ สัปดาห์

ระยะที่ ๖ วิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย ๖ สัปดาห์

ระยะที่ ๗ สรุปผลและรายงานผลการวิจัย ๔ สัปดาห์

รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๓๗ สัปดาห์

๒. <u>ด้านกำลังคน</u>

ผู้วิจัย	๑ คน
ผู้ช่วยผู้วิจัย	๑ คน
พนักงานเก็บข้อมูล	๕ คน
รวม	๗ คน